

Методики та тести, що допоможуть визначити рівень мотиваційної готовності до шкільного навчання

Експериментальна бесіда «Внутрішня позиція школяра» (за Ніною Гуткіною)

Мета:

з'ясувати, чи сформувалася в дитини внутрішня позиція школяра.

Інструкція	Оцінка та інтерпретація результатів дитини
Чи хочеш ти йти до школи?	Майже всі діти дають ствердну відповідь на ці запитання, тому вони не інформативні. Якщо дитина хоче йти до школи, то зазвичай не погоджується залишитись ще на рік в дитячому садку або вдома
Чи хочеш ти ще на один рік залишитися в дитячому садку (вдома)?	
Які заняття тобі найбільше подобалися в дитячому садку (вдома)? Чому?	Запитання дають змогу дослідити пізнавальний інтерес дитини, рівень її розвитку
Чи любиш ти, коли тобі читають книжки?	
Ти сам просиш, щоб тобі почитали книжку?	
Які книжки найулюбленіші? Назви їх	Якщо бажання йти до школи не пов'язане зі змістом навчальної діяльності чи зміною соціального статусу — дитина не готова до школи. Про це можуть свідчити висловлювання на кшталт «Мені набридло в дитячому садку», «Я не хочу спати після обіду»
Чому ти хочеш йти до школи?	
Якщо тобі щось не вдається, ти прагнеш завершити це завдання чи полишаєш його?	Завдяки запитанню можна дізнатися, як дитина ставиться до труднощів
Чи подобається тобі шкільне приладдя?	Якщо дитина не бажає стати школярем, її задовольняє ситуація, коли можна користуватися шкільним приладдям й при цьому не ходити до школи
Уяви, що ти можеш користуватися шкільним приладдям і при цьому не ходити до школи. Чи був би ти задовольним? Чому?	
Якби ти зараз грав із друзями у школу, ким ти хотів би бути — учителем чи учнем?	Якщо дитина бажає навчатися, то у грі в школу вона зазвичай обирає роль учня, а також довшу тривалість «уроку», щоб більше займатися навчальною діяльністю
Коли ти граєш у школу, чого ти хочеш — щоб урок був довшим чи перерва? Чому?	

Методика
«Бесіда про школу»
(за Тетяною Нежновою)

Мета:

дослідити, як дитина ставиться до шкільного навчання, чи сформувалася в неї внутрішня позиція школяра.

Інструкція:

По черзі поставте дитині п'ять запитань. Відповіді фіксуйте у бланку.

1 Чи хочеш ти піти до школи?

- а) дуже хочу;
- б) не дуже, не знаю;
- в) не знаю.

2 Чому ти хочеш піти до школи?

- а) інтерес до навчання, знань — «Хочу навчитися читати, писати, стати розумною, багато знати...»;
- б) цікавість до зовнішніх атрибутів навчання у школі — «Хочу мати нову форму, красивий портфель, пенал...»;
- в) зовнішні мотиви — «...бо зможу не спати вдень, гратись і спілкуватися з новими дітьми», «...бо батьки так сказали» тощо.

3 Чи готуєшся ти до школи? Як ти готуєшся (батьки тебе готують)?

- а) опановує окремі навички — вчиться читати, писати, рахувати (із мамою вчила букви, розв'язувала задачі);
- б) батьки придбали шкільну форму, зошити, інше шкільне приладдя;

- в) інші види діяльності, що не стосуються школи.

4 Чи подобається тобі у школі? Що тобі сподобалось або не сподобалось найбільше (якщо дитина була в школі)?

- а) уроки, шкільні заняття, яких немає у дитячому садку;
- б) перерви; позанавчальні види діяльності; вчитель; зовнішні атрибути школи, класу;
- в) уроки малювання, фізичної культури тощо, аналоги яких були в дитячому садку.

5 Якби тобі не треба було ходити ані в школу, ані в дитячий садок, як ти проводила б свій час?

- а) заняття навчального типу — «Вчилася б писати букви, читати...»;
- б) продуктивні види діяльності — «Малювала б, складала конструктор, тощо»;
- в) види діяльності, що не пов'язані з навчанням у школі — «Гуляла б, доглядала б за тваринами, допомагала б батькам по господарству тощо».

Оцінка результатів дитини. Варіанти відповіді «а» відображають, що дитина орієнтується на змістові аспекти навчання у школі, тож оцініть їх у 2 бали. Варіанти відповіді «б» оцініть в 1 бал, оскільки вони свідчать про те, що дитина орієнтується переважно на формальні атрибути навчальної діяльності. За варіанти відповіді «в» ставте 0 балів, оскільки вони свідчать про те, що дитина орієнтується на позашкільні види діяльності. Відтак порахуйте кількість балів, які набрала дитина:

- 9—10 балів — у дитини сформовані навчально-пізнавальна орієнтація, внутрішня позиція школяра й позитивне ставлення до школи загалом;
- 5—8 балів — інтереси дитини спрямовані переважно на зовнішні атрибути навчання у школі, внутрішня позиція школяра лише починає формуватися;
- 0—4 бали — дитину не цікавить шкільне навчання, у неї не сформована внутрішня позиція школяра.

**Тест мотиваційної
готовності дитини
ДО ШКОЛИ**
(за Тетяною
Марцинковською)

Мета:

зрозуміти внутрішню позицію дитини щодо школи.

Інструкція:

«Уяви місто, в якому існують лише дві школи. Я по черзі називатиму ознаки, за якими вони відрізняються, а ти маєш вибрати, у якій зі шкіл хочеш навчитися».

*Читайте твердження зліва направо й позначайте ті, які вибрала дитина.
Не обмежуйте час для відповіді.*

Варіанти запитань для дитини

В одній школі проходять уроки математики, співу, української мови, праці, малювання та фізичної культури	☐	У другій — тільки уроки співу, малювання й фізичної культури	☐
В одній школі є уроки та перерви	☐	У другій — уроків немає, є лише перерви	☐
В одній школі за відповіді ставлять оцінки — добрі й не дуже	☐	У другій — дають цукерки, іграшки	☐
В одній школі можна займатися всім, чим заманеться, і тоді, коли хочеш	☐	У другій — не можна вставати з-за парти без дозволу вчителя, а якщо хочеш що-небудь запитати, потрібно підняти вгору руку	☐
В одній школі вчитель задає дітлахам завдання додому	☐	У другій — домашніх завдань немає	☐
В одній школі замість вчительки, яка захворіла, на заміну приходять друга вчителька	☐	У другій — замість хворого вчителя дітей навчає мама	☐
В одній школі можна домовитися з вчителем, аби він навчав тебе вдома. Тож тобі не потрібно буде вставати вранці та йти на уроки	☐	Другу школу потрібно обов'язково відвідувати, у ній учитель не навчає дітей вдома	☐

Насамкінець змодельуйте дитині ситуацію: «А тепер уяви, що мама сказала: «Ти в мене ще маленький, напевно, тобі буде складно робити уроки й вставати рано вранці. Залишся в дитячому садку ще на рік, а потім підеш до школи». Що б ти відповів? (Пауза. Дитина відповідає.) Якщо твій знайомий запитає: «Що тобі подобається в школі найбільше?», — як ти йому відповіси?»

Оцінка результатів дитини. За кожну правильну відповідь нарахуйте 1 бал, неправильну — 0 балів. Порахуйте кількість балів. Якщо

дитина набрала 5 і більше балів, у неї сформована внутрішня мотиваційна позиція ставлення до школи.

Методика
«Профіль соціального
розвитку дитини»
(за Галиною
Степановою)

Мета:

визначити, наскільки в дитини розвинені соціальна поведінкова компетентність та комунікативні навички.

Інструкція:

«Уважно прочитайте запропоновані твердження та оцініть, наскільки вони притаманні дитині, поставивши позначку у відповідній чарунці».

Цю методику можна запропонувати як вихователям, так і батькам дитини.

Твердження	Оцінка та бал					Твердження
	яскраво виражена позитивна риса	часто проявляє як позитивну рису	не проявляє активно ані з позитивного, ані з негативного боку	іноді проявляється негативно	яскраво виражена негативна риса	
	+2 бали	+1 бал	0 балів	-1 бал	-2 бали	
Легко входить у контакт із дорослим						Уникає контакту з дорослим
Відгукується на прохання дорослих						Не реагує на прохання дорослих
Із радістю діє спільно з дорослими						Не любить діяти спільно з дорослими
Успішно діє під керівництвом дорослого						Не вміє діяти під керівництвом дорослого
Легко приймає допомогу дорослого						Не приймає допомогу дорослого

Оцінка результатів. Проаналізуйте, скільки оцінок перебувають у зоні +2...+1 й визначте, рівень розвитку соціально-поведінкової компетентності дитини:

- *слабкий* — 15—20% оцінок;
- *середній* — 30—50% оцінок;
- *достатній* — 50—75% оцінок;
- *високий* — 75—80% оцінок.

Методика «Казка» (за Ніною Гуткіною)

Мета:

з'ясувати, які мотиви домінують у мотиваційній сфері психіки дитини.

Опис:

Запросіть дитину в кімнату, де заздалегідь розкладіть на столі звичайні іграшки, й запропонуйте розглянути їх. Через 1 хв запропонуйте дитині послухати казку. Читайте нову, цікаву казку, яку дитина раніше не чула. На кульмінаційному фрагменті зупиніться й запитайте, чого дитина наразі хоче більше — погратися іграшками чи дослухати казку.

Інструкція:

«Чого ти зараз хочеш більше — погратися іграшками, що є в кімнаті, чи дослухати казку?».

Оцінка результатів дитини. Якщо в дитини переважають пізнавальні інтереси, вона прагнучиме дізнатися закінчення казки. Якщо, навпаки, ігрові — дитина віддасть перевагу грі.

Тест «Що дитина знає про себе, якою уявляє себе» (за Оленою Басіною)

Мета:

дослідити уявлення дитини про себе.

Інструкція:

- Що ти любиш найбільше в світі? Що взагалі ти любиш, що тобі подобається?
- Що ти не любиш найбільше в світі? Що ти взагалі не любиш?
- Уяви людину, якій ти симпатизуєш і на яку хотів би бути схожим. Яка ця людина? Яким ти хотів би бути? На кого ти хотів би бути схожим?
- Уяви людину, яка тобі неприємна і на яку ти не хочеш бути схожим. Яка ця людина? Яким ти не хотів би бути? На кого ти не хочеш бути схожим?
- Що ти можеш розказати про себе? Який ти?

Оцінка результатів дитини. Кількість якостей, які назвала дитина, свідчить про те, наскільки різнобічні її уявлення про себе. Якщо дитина назвала якості, які характеризують її у різних видах діяльності та ситуаціях, то її уявлення про себе диференційовані. Також, висловлювання дитини дають змогу оцінити, наскільки усвідомлені й критичні її судження про себе.

Підготувала **Людмила Терещенко**, старший науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, канд. психол. наук, Київ